

Վայքի ավագ դպրոց

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

Թեմա- Քննադատական մտածողության ազդեցությունը դասի
արդյունավետության վրա

Ուսուցիչ- Կինա Օհանեսյան

Ղեկավար- Արմենուհի Գևորգյան

Եղեգնաձոր 2022

Բովանդակություն

	էջ
ՆԱԽԱԲԱՆ	3
ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ	5
Ի՞նչ է քննադատական մտածողությունը	5
Քննադատական մտածողությունը արդյունք է, ոչ թե առարկա	6
Քննադատական մտածողության կարևորությունը	7
Ուսուցչի դերը քննադատական մտածողության զարգացման գործում	8
Քննադատական մտածողության համար նպաստավոր միջավայր ստեղծելը	9
ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ	10
«Մտածող գլխարկներ» մեթոդը որպես «Քննադատական մտածողություն» ուսուցման տեխնոլոգիայի իրականացման մեթոդ	10
ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ	11
«ԶԻԱՀ-ի վիրուսը և վարակի կանխարգելումը» դասի պլան	11
Դասի ընթացքի նկարագրությունը	16
ԱՄՓՈՓՈՒՄ	22
ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ	23
ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ	24

Մտածելու գործընթացը պետք է դառնա դասավանդման բուն բովանդակությունը:

Որոշում կայացնելու, կարծիք ձևավորելու, խնդիր լուծելու, համատեղ աշխատելու, բազմաթիվ աղբյուրներից օգտվելու, գաղափարներն ու ինֆորմացիան ստեղծագործաբար համադրելու հմտությունները պետք է մշտապես համարվեն ուսումնական ծրագրի անքակտելի մասը և երբեք չառանձնացվեն բովանդակությունից:

Արթուր Քոսթայ

ՆԱԽԱԲԱՆ

Հանրակրթության պետական նոր չափորոշիչի հիմքում ընկած է կարողունակությունների վրա հիմնված մոտեցումը:

Կարողունակություն (կոմպետենցիա)» եզրույթը մանկավարժական գրականության մեջ սկսել է շրջանառվել անցած դարի 70-80-ական թվականներից, երբ արևմտյան երկրներում և ԱՄՆ-ում սկսեցին լրջորեն քննադատել կրթության նպատակներն ու բովանդակության ձևավորման մոտեցումները: Արագ փոփոխվող կյանքը, գիտության և տեխնիկայի շարունակական աճը մասնագետներից պահանջում էին աշխատանքային շուկային արագ հարմարվելու ձկունություն: Ամերիկյան հետազոտողները պարզեցին, որ շատ հաճախ մարդկանց ինտելեկտի բարձր աստիճանը մասնագիտական գործունեության ժամանակ մնում է չիրացված: Այդ ժամանակներում լայն տարածված IQ թեստերը, որոնցով չափում էին մարդու իմացական մակարդակը, չէին երաշխավորում նրա մասնագիտական հաջող գործունեությունը: Թեստը տալիս էր բարձր արդյունք, մինչդեռ իրական կյանքում մարդը ցածր արդյունավետությամբ էր աշխատում:

Ամերիկացի հետազոտողները կատարեցին բարձր արդյունավետության հասած մարդկանց վարքի, գործունեության ուսումնասիրություններ և արդյունքում ձևակերպեցին նրանց ընդհանրությունները միավորող որակների համալիր խումբ, որն անվանեցին կոմպետենցիա:

Այդ ժամանակ արդեն պարզ դարձավ, որ միայն նեղ առարկայական դաշտում գիտելիքների հաղորդումը և հմտությունների ձևավորումը բավարար չէ, այլ անհրաժեշտ է հանրակրթության նպատակների առավել լայն գիտակցում: Հանրակրթական համակարգին նոր պահանջներ սկսեցին թելադրվել գործարար շրջանակներից: Դրա պահանջն առաջացավ հատկապես աշխատանքային շուկայի կառուցվածքի փոփոխությամբ: Պարզ դարձավ, որ հանրակրթությունը պետք է ձևավորի այնպիսի կարողունակություններ, որոնք անհրաժեշտ են յուրաքանչյուր անհատի արագ փոփոխվող հասարակությունում հաջողությամբ կազմակերպելու իր

առօրյա կյանքն ու գործունեությունը: Չնայած այս հարցում միասնական մոտեցումը բացակայում է, սակայն մի բան հստակ է՝ առանձին առարկաների բովանդակության վրա կառուցված կրթական մոդելն իր դիրքերն արագորեն զիջում է առանցքային կարողունակությունների վրա հիմնված կրթական մոդելին:

Բոլորի համար պարտադիր պահանջների շարքում նեղառարկայական գիտելիքներից և գործնականում դրանք կիրառելու կարողություններից բացի, որոշիչ դեր են սկսում խաղալ համապիտանի կարողունակությունները, որոնք աստիճանաբար դառնում են համընդհանուր գրագիտության պարտադիր բաղադրատարրեր:

Կարողունակությունը անհատի համալիր բնութագրիչ է. այն գիտելիքների, հմտությունների, վերաբերմունքի և արժեքների համակարգ է, որը թույլ է տալիս այս կամ այն ոլորտում հաջողությամբ լուծելու որոշակի խնդիրներ: Այսինքն՝ եթե որևէ մեկը հավակնում է կարողունակ լինել որևէ բնագավառում, ապա նա պետք է տիրապետի այդ բնագավառին բնորոշ որոշակի գիտելիքների, հմուտ լինի այդ բնագավառում որոշակի գործունեություն ծավալելու, պետք է ունենա արժեքային որոշակի համակարգ և կարողանա իր դիրքորոշումն արտահայտել այդ բնագավառի որոշակի հարցադրումների, երևույթների վերաբերյալ:

Կարողունակությունը չի կարելի համարել վերջնականորեն ձևավորված որևէ արդյունք: Վերջինիս ձևավորումն անընդհատ գործընթաց է, որի ժամանակ այն անընդհատ կարող է կատարելագործվել: Կարողունակությունների ձևավորումը սկսում է վաղ մանկությունից և շարունակվում է ամբողջ կյանքի ընթացքում:

Պետական չափորոշչով սահմանված ութ հիմնական ակրողունակություններից է սովորել սովորելու կարողունակությունը: Այն մարդուն հնարավորություն է տալիս դառնալ ցկյանս սովորող:

Ըստ Հանրակրթության պետական չափորոշչի՝ սովորել սովորելու կարողունակության ձևավորման և զարգացման համար անհրաժեշտ է սովորողների մոտ ձևավորել իրողությունները քննադատաբար և բազմակողմանի ուսումնասիրելու, վերլուծելու, ինչպես նաև ստեղծագործական ու նորարար մոտեցումներ կիրառելու ունակություններ: Կարծում են, որ այս ունակությունները սովորողներին անհրաժեշտ ն նաև մյուս կարողունակությունների ձևավորման համար: Քննադատաբար մտածելու և վերլուծելու ունակությունը ձևավորվում է սովորողի ուսումնառության ընթացքում ուսուցման կազմակերպման տարբեր ձևերի, սովորողի կողմից ուսումնական առարկաների ծրագրերի բովանդակության յուրացման, ինչպես նաև ուսուցման գործընթացում դաստիարակության միջոցով :

ԳՐԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

Ի՞նչ է քննադատական մտածողությունը

Քննադատական մտածողությունը դա դիտարկման, փորձի, դատողության, պատճառաբանության և/կամ հաղորդակցության միջոցով հավաքած ինֆորմացիան ակտիվորեն և հմտորեն համակարգելու, կիրառելու, վերլուծելու, սինթեզելու և գնահատելու մտավոր գործընթաց է:

Քննադատաբար մտածելու կարողությունը դա խնդիրները և ենթադրությունները վերհանելու, կարևոր հարաբերակցությունները ճանաչելու, ճիշտ եզրակացություններ անելու, փաստերը գնահատելու և եզրահանգումներ կատարելու հմտությունն է:

Այսօր երիտասարդներից, ավելի քան երբևէ, պահանջվում է բարդ խնդիրներ լուծելու, հանգամանքները քննախույզ դիտարկելու, այլընտրանքային կարծիքները քննելու և լրջմիտ ու խելացի որոշումներ կայացնելու կարողություն: Սա արդեն իսկ քննադատական մտածողություն է:

Ակնհայտ է նաև, որ քննադատաբար մտածելը հմտություն է, որ կարող է ձևավորվել և զարգանալ ուսումնական բարենպաստ միջավայրում: Ժամանակակից մարդուն նոր սոցիալ-տնտեսական միջավայրում իրեն հարմարավետ ու լավ զգալու համար անհրաժեշտ է, որ նա կարողանա արագ հարմարվել կյանքի փոփոխվող իրավիճակներին, ինքնուրույն ձեռք բերելով անհրաժեշտ գիտելիքներ՝ դրանք կիրառի ծագող խնդիրների լուծման համար: Քննադատական մտածողությունը կարևորագույն հմտություն է, որի հիմքերը պետք է դնի հանրակրթական դպրոցը: Հուզականությունը, ստեղծագործական երևակայությունը, արժեքային ներքին մղումները հանդիսանում են քննադատական մտածողության բաղադրիչ մասեր

Անընդհատ փոփոխվող աշխարհում կրթական ոլորտի մասնագետների կենտրոնական հարցը պետք է լինի «Ինչպե՞ս կարելի է երեխաներին լավագույնս նախապատրաստել ժողովրդավարական և տնտեսապես զարգացած կյանքին, որ նրանց սպասում է 21-րդ դարում»: Բովանդակությունը յուրացնելը, իհարկե, կարևոր է, սակայն, հավանաբար, դա չէ վճռորոշը: Աշակերտների հիմնական առաջադրանքը արդյունավետ կրթություն ստանալն ու քննադատաբար մտածել սովորելն է: Աշակերտները, նոր ինֆորմացիայի բախվելիս, պետք է կարողանան այն մտածված քննադատական վերլուծության ենթարկել: Նրանք պետք է ի գորու լինեն ինքնուրույն ու անկախ մտածել նոր ինֆորմացիայի և գաղափարների մասին և գործեն ըստ այդմ: Այդ դեպքում նոր տեղեկատվությունն օգտակար կլինի: Նրանք պետք է ի վիճակի լինեն նոր գաղափարները դիտարկել բազմաթիվ տեսանկյուններից, գատողություններ անել

դրանց ճշմարտացիության և արժեքների մասին և որոշել գաղափարների վերջնական արժեքը՝ ելնելով սեփական կարիքներից և նպատակներից:

Քննադատական մտածողությունը արդյունք է, ոչ թե առարկա

Երբ աշակերտներին քննադատաբար մտածել սովորեցնելը խիստ էական է , ապա դա պետք է համակարգված ձևով ներմուծվի դասավանդման գործելակերպի համատեքստի մեջ: Չի կարելի ենթադրել, որ աշակերտներն արդյունավետ քննադատական մտածողության կիսանեն ինքնաբերաբար կամ, պարզապես, որովհետև այն հռչակվել է կարևոր մի բան: Բավական չէ նաև քննադատական մտածողությունը դարձնել ուսումնական ծրագրի մի մասը: քննադատական մտածողությունը չի կարող ձևավորվել «քննադատական մտածողության յոթ քայլ»-ը սովորեցնելու կամ որևէ այլ դեղատոմսի միջոցով: Արդյունավետ և քննադատաբար մտածող դառնալու համար աշակերտները պետք է քննադատական մտածողության իրական փորձառություն ունենան: Տարածված սխալներից է այն պատկերացումը, որ քննադատական մտածողությունն ուսուցանվող «առարկա» է, կամ հմտությունների մի խումբ է, որը պետք է, պարզապես, մտապահել:

Քննադատական մտածողությունը արդյունք է: Դա մտածողության այն ձևն է , որի շնորհիվ մարդը գաղափարների կամ ինֆորմացիայի հետ փոխգործության մեջ մտնելով, բնականորեն, ինքնին մտածում է քննադատաբար (քննելով և դատելով): Սա ակտիվ գործընթաց է , որը դիտավորյալ խթանվում է կամ ինքնաբուխ ի հայտ է գալիս և որը սովորողին ընձեռում է ինֆորմացիան տնօրինողի կայուն դեր, այսինքն՝ սովորողը կարողանում է ինֆորմացիան քննության ենթարկել, յուրացնել, ձևափոխել, հարմարեցնել կամ ժխտել: Այն երևան է գալիս, երբ սովորողը սկսում է այս կարգի հարցեր տալ՝ «Ի՞նչ է այս ինֆորմացիան նշանակում ինձ համար», «Ինչպե՞ս է այս գիտելիքը հարաբերակցվում իմ պատկերացումների հետ», «Արդյո՞ք այս ինֆորմացիան օգտակար է», «Ինչպե՞ս եմ ես վերաբերվում այս գաղափարներին» կամ «Այս գաղափարների համաձայն գործելու հետևանքն ինչպիսի՞ն կլինի ինձ և ուրիշների համար»:

Քննադատական մտածողությունը լավ չի յուրացվում ուսումնական ծրագրի կամ առօրյա կյանքի համատեքստից դուրս: Դպրոցում քննադատաբար մտածելու լավագույն ձևը այդ մտածողությունը կիրառելն է որպես որևէ գաղափարի մոտենալու եղանակ, որպես ամենօրյա ուսումնական ծրագրի մաս և ակնկալվող արդյունք: Քննադատական մտածողությանը և սովորելու գործընթացին վերաբերող վերջին գիտական հետազոտությունները ցույց են տվել, որ հմտությունների տարանջատ

ուսուցումը և փաստերի յուրացումը հիմնախնդիր համարող մոդելը նվազեցնում է աշակերտի քննադատական մտածողությունը: Բրաունը (1989) պնդում է, որ իրական կյանքի խնդիրներից և նպատակներից կտրված հմտություններ սովորելը կարող է աշակերտներին հնարավորություն տալ հաջողության հասնել որևէ առարկայի քննության ժամանակ, սակայն նրանք ի գորու չեն լինի այդ հմտությունները կիրառել նոր ու անսպասելի իրավիճակներում:

Քննադատական մտածողությունը և իմացական աճը տեղի է ունենում, երբ ուսուցիչը հասկանում և գիտահատում է մտքերի և փորձի բազմազանությունը: Քննադատական մտածողությունը դրսևորվում է, երբ բացակայում է «միակ ճիշտ պատասխան» մտածելակերպը:

Երբ ուսումնասիրում ենք քննադատական մտածողության ձևավորման և զարգացման համար գրականություն գոյություն ունեցող մոդելները, ակնհայտ է դառնում, որ բոլոր այդ մոդելները շատ կամ քիչ չափով հիմնվում են դեռևս 1956թ. ականավոր գիտնական Բենջամին Բլումի կողմից մշակված տաքսոնոմիայի վրա: Բլումի տաքսոնոմիայի ճանաչողական կամ, այսպես կոչված, իմացական խումբը բաղկացած է վեց մակարդակներից՝ գիտելիք, ընկալում, կիրառում, վերլուծություն, սինթեզ, և գնահատում:

Վերոնշյալ բոլոր վեց մակարդակներում էլ սովորողներին անհրաժեշտ են համապատասխան հմտություններ, սակայն քննադատական մտածողության ձևավորման և զարգացման տեսանկյունից պետք է առավելապես շեշտել վերլուծության, սինթեզի և գնահատման մակարդակները: Բլումի տաքսոնոմիայի մակարդակները դասավորված են աճման կարգով, այսինքն նախորդ մակարդակը հաջորդի հիմքն է, սակայն քննադատական մտածողության համար անհրաժեշտ են այն հմտությունները, որոնք ձևավորվում են վերջին երեք մակարդակներում:

Քննադատական մտածողության կարևորությունը

- Այն ներառում է փաստը տարբեր տեսանկյունից դիտելու ունակություն:
- Սա տարբեր երևույթների պատճառները գնահատելու ունակություն է:
- Քննադատական մտածողությունը ենթադրում է նաև ազնվություն այն իմաստով, որ մենք չպետք է հուզականորեն կողմնորոշվենք որևէ իրավիճակի նկատմամբ, քանի որ զգացմունքայնորեն կողմնակալ դառնալով՝ մենք դիմում ենք ինքնախաբեության: Փոխարենը, նման պահերին մենք պետք է մտածենք առանց նախապաշարմունքների:

- Այն հնարավորություն է տալիս իրավիճակի վերաբերյալ բոլոր հնարավոր տեսակետները հաշվի առնել նախքան վերլուծելը:
- Սա օգնում է արդյունավետորեն լուծել խնդիրները:

Քննադատական մտածողությունը պետք է զարգացնել դեռ վաղ մանկությունից: քանի որ մեծահասակ տարիքում մարդու մտածելակերպի փոփոխումը ծայրաստիճան դժվար է:

Ուսուցչի դերը քննադատական մտածողության զարգացման գործում

Գարիսոնը խիստ կարևորում է ուսուցչի դերը քննադատական մտածողության զարգացման գործում: Նա նշում է, որ ուսուցիչը պարտավոր է սովորողին քննարկումների միջոցով դրդել վիճարկելու տարբեր գաղափարներ, ենթադրություններ, տեսություններ, նորմեր և կանոններ, քանի որ քննադատական մտածողությունը սովորողից պահանջում է ստաձնել գաղափարներ ու խնդիրներ քննելու և հետևություններ անելու պատասխանատվություն: Ուստի պատահական չէ, որ շատ գիտնականներ պնդում են, որ ուսուցչի և աշակերտի միջև երկխոսության և քննարկման ծավալումը քննադատական մտածողության ձևավորման և զարգացման թիվ մեկ գրավականն է: Սիեգելը հավաստիացնում է, որ դասավանդողի հիմնական դերը կայանում է քննադատակբար մտածողի օրինակ ծառայելու մեջ: Այսինքն՝ դասավանդողն առաջինը ինքը պետք է պատրաստ լինի վիճարկելու սեփական արժեքներն ու գաղափարները և դրանով իսկ օրինակ ծառայի իր ուսանողների առջև :

Քննադատական մտածողությունը խթանելու կամ, հակառակը՝ արգելակելու հզոր միջոցներից մեկը ուսուցչի հարցումն է: Ուսուցչի առաջադրած հարցերից է կախված դասարանում հաստատվող մթնոորտը: Այս հարցերը ցույց են տալիս, թե դասարանում ինչն է արժևորվում, ինչպես են ճիշտն ու սխալը որոշվում, ում պետք է և ում պետք չէ համարել գիտելիքի և տեղեկատվության աղբյուր: Հարցերը, որոնք աշակերտի մտածողությունը սահմանափակում են պարզ վերարտադրությամբ, կամ նեղացնում են մտքի աշխատանքը, հուշում են աշակերտին, որ իր մտածելն ավելորդ բան է: Հարցերը, որ աշակերտին մղում են խորհելու, կշռադատելու, վերակառուցելու, երևակայելու, ստեղծագործելու կամ ուշադիր ծանրութթև անելու, բարձրացնում են աշակերտների մտավոր աշխատանքի մակարդակը, և օգնում են նրանց հասկանալ, որ իրենց մտածելը կարևոր է, որ իրենք կարող են ներդրում անել պատկերացումների և գաղափարների համապատկերում: Առաջարկվող հարցերի տեսակների շնորհիվ աշակերտները կարող են սովորել, որ գիտելիքը քարացած մի բան չէ, և որ գաղափարները առաձգական և փոփոխելի են:

Քննադատական մտածողության համար նպաստավոր միջավայր ստեղծելը

Քննադատաբար մտածել սովորեցնելը հեշտ գործ չէ: Դեպի քննադատական մտածողություն տանող քայլերի վստահելի ցուցակների գոյություն չունեն: Սակայն որոշակի պայմաններ և աշակերտների պատկերացումներ կարող են նպաստել քննադատական մտածողության զարգացմանը: Քննադատական մտածողությունը խթանելու համար ուսուցիչները պետք է.

- Ժամանակ ու հնարավորություն տան քննադատական մտածողության փորձառություն անցնելու համար
- Թույլ տան աշակերտներին խորհել
- Ընդունեն տարբեր գաղափարներ և կարծիքներ
- Նպաստեն աշակերտների ակտիվ ներգրավմանը ուսումնական գործընթացում
- Աշակերտների համար ապահով միջավայր ստեղծեն, որտեղ բացառվում է ծաղրը
- Հավատ արտահայտեն յուրաքանչյուր աշակերտի քննադատաբար մտածելու կարողության նկատմամբ
- Գնահատեն քննադատական մտածողությունը

Արդյունավետ քննադատական մտածողություն դրսևորելու համար աշակերտները պետք է.

- Զարգացնեն իրենց ինքնավստահությունը և հասկանան, որ իրենց կարծիքներն ու մտքերն արժեքավոր են
- Ակտիվորեն մասնակցեն ուսումնական գործընթացին
- Հարգանքով լսեն բազմազան կարծիքները
- Պատրաստ լինեն ձևակերպել, և կասեցնել սեփական դատողությունները

Գրեթե բոլոր ականավոր հեղինակները համակարծիք են, որ քննադատական մտածողության ձևավորմանը միանշանակ նպաստում է դասավանդման ինտերակտիվ մեթոդների կիրառումը: Երբ սովորողը ակտիվորեն մասնակցում է ուսումնառության գործընթացին, նա ակամա սկսում է մտածել խնդրի շուրջ, ուսուցչից բացի լսում է իր ընկերների կարծիքը և տալիս է իր պատճառաբանված համաձայնությունը կամ անհամաձայնությունը բարձրաձայնված կարծիքների վերաբերյալ, ինչպես նաև կարող է ներկայացնել ամբողջովին տարբերվող տեսակետ, որը նույնպես պետք է պատճառաբանված լինի, քանզի լսարանն ընդհանրապես ճնշում է գործադրում անհիմն կարծիքների վրա:

ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

«Մտածող գլխարկներ» մեթոդը որպես «Քննադատական մտածողություն» ուսուցման տեխնոլոգիայի իրականացման մեթոդ

«Քննադատական մտածողություն» ուսուցման տեխնոլոգիան ունի իրականացման բազմաթիվ մեթոդներ ու հնարներ, որոնցից մեկն էլ «Մտածող գլխարկներ» մեթոդն է: Վերջինիս հեղինակը հոգեբան, ստեղծագործ մտածելակերպի ոլորտում փորձագետ Էդուարդ դե Բոնոն է: Մեթոդը հանդիսանում է քննադատական մտածողության զարգացման տարրերից մեկը: Բոնոն առանձնացնում է մեթոդի մի քանի առավելություններ

- Որ մեզ հնարավորություն է տրվում խաղալ ինչ-որ մեկի դերը
- Դրանց օգնությամբ մենք հնարավորություն ենք ստանում ղեկավարել մեր ուշադրությունը
- Մեզ հնարավորություն է տրվում պայմանավորվել, համաձայնության գալ զրուցակցի հետ

Հաջորդ առավելությունը հետևում է խաղի կանոնները որոշելու հնարավորությունից: Մարդիկ շատ լավ հասկանում են, թե ինչ կանոններով է ընթանում այս կամ խաղը: Այդ կանոնների ուսումնասիրումը հանդիսանում է մանկական տարիքում գիտելիքների կուտակման ամենահեռանկարային ձևերից մեկը

Այս մեթոդի հիմքում ընկած է զուգահեռ մտածելու հայեցակարգը: Այս մեթոդի օգնությամբ տարբեր մոտեցումներ ու գաղափարներ հանդես են գալիս միաժամանակ՝ առանց իրար հանդեպ ինչ-որ առավելությունների:

«Մտածող գլխարկներ» մեթոդը թույլ է տալիս զարգացնել մտքի ճկունությունը և կրեատիվությունը, գերազանց օգնում է հաղթահարել ստեղծագործական ճգնաժամը, օգնում է կայացնել ճիշտ որոշումներ, եվ ավելի ճիշտ կապակցել մտքերը, դրված նպատակների ու խնդիրների լուծմանը հասնելու համար: Այն հատկապես լավ է հարմարում անսովոր եւ նորարարական գաղափարները գնահատելու համար, երբ կարելու է հաշվի առնել ցանկացած գաղափար, եւ իրավիճակը դիտարկել տարբեր հարթություններում: Այս մտածողության եղանակը գործնական խնդիրների լուծման ընթացքում, օգնում է հաղթահարել զգացմունքային, խուճապային եւ խառնաշփոթության բարդությունները:

Մեթոդը հարմար է կիրառել կենսաբանության շատ դասերի ժամանակ:

Շատ ավելի արդյունավետ է լինում, երբ քննադատական մտածողության զարգացմանն ուղղված մեթոդներ են զուգորդվում:

ՀԵՏԱԶՈՏՈՒԹՅԱՆ ԸՆԹԱՑՔԸ

Հետազոտական հարցադրումը այսպիսին է. քննադատական մտածողությունը զարգացնող մեթոդները ինչպիսի՞ ազդեցություն են ունենում դասի արդյունավետության վրա:

Հետազոտությունն իրականացրել են Վայքի ավագ դպրոցի 10-րդ դասարանում: Որպես վկայություններ հավաքագրել են դասի վերլուծությունը, աշակերտներին տրված առաջադրանքի ձևավորող գնահատականները, փոխադարձ ստուգման արդյունքները, տնային առաջադրանքի պատասխանները, ելքի քարտերը, մոտիվացիայի ռուբրիկը:

Դասի թեման է «ՁԻԱՀ-ի վիրուսը և վարակի կանխարգելումը», որն ընտրել են 10-րդ դասարանի խորացված ուսուցմամբ հոսքի ծրագրային նյութից: Չնայած, որ աշակերտները որոշ տեղեկություններ ունեն ՁԻԱՀ-ի մասին նախորդ դասարաններից, բայց այս թեման համապարփակ ձևով որպես առանձին դաս, առաջին անգամ պետք է ուսումնասիրվի այս դասընթացում: Եվ քանի որ այս հարցի վերաբերյալ մինչև այժմ գոյություն ունեցող դասագրքերում չկա առանձին և ամբողջական նյութ, տարբեր աղբյուրների հիման վրա պատրաստել են «ՁԻԱՀ-ի վիրուսը և վարակի կանխարգելումը» բաշխիչ նյութը:

Ներկայացնում են այդ դասի պլանը, որտեղ հստակեցված են դասի նպատակները և դասի ընթացքի համառոտ նկարագրություն

«ՁԻԱՀ-ի վիրուսը և վարակի կանխարգելումը» դասի պլան

Առարկա՝	Կենսաբանություն	Կիսամյակ	Երկրորդ	Դասարան	10-րդ բնագիտական
Օգտագործվող նյութեր՝	Գրքեր, տետրեր, գրիչներ, գունավոր քարտեր, թեստային առաջադրանքների թերթիկներ, վիրուսի կառուցվածքի սխեման ցուցադրող պաստառ,բաշխիչ նյութ				

Ամբողջական պատկեր`	Նախորդ դասին աշակերտները սովորել են, թե ինչ են կյանքի ոչ բջջային ձևերը` վիրուսները, ինչպիսի կառուցվածք ունեն նրանք, կենսագործունեության ինչպիսի առանձնահատկություններ ունեն, ինչպիսի հիվանդություններ են հարուցում: Այս և հաջորդ դասին վիրուսներից կուսումնասիրեն ՄԻԱՎ-ի կառուցվածքը, կենսագործունեությունը, նրա առաջացրած հիվանդության` ՁԻԱՀ-ի վարակման ուղիները, նրա կանխարգելման միջոցները: Երկրորդ դասի վերջում թեստային առաջադրանքների միջոցով կստուգվի նաև թեմայի յուրացումը:
Դասի նպատակը`	<ul style="list-style-type: none"> • Ծանոթացնել ՄԻԱՎ-ի կառուցվածքին • Բացատրել օրգանիզմի վրա նրա ազդեցության մեխանիզմը • Պարզաբանել ՁԻԱՀ-ի վարակման ուղիները և նրա կանխարգելման միջոցները
	Ուսուցանման արդյունքներ, որոնք կփաստեն, որ ուսուցումը տեղի ունեցավ
Վերջնարդյունքները	<p>Աշակերտները կկարողանան</p> <ul style="list-style-type: none"> • Նկարագրել ՄԻԱՎ-ի կառուցվածքը • Բացատրել օրգանիզմի վրա նրա ազդեցության մեխանիզմը • Համեմատել ՄԻԱՎ-ը այլ վիրուսների հետ. • վերլուծել ՄԻԱՎ-ի ազդեցության հետևանքները • Հասկանալ ՁԻԱՀ-ով վարակման ուղիներն ու նրա կանխարգելման միջոցները • Արժևորել գիտելիքների և ճիշտ վարքագծի դերը սեփական առողջության պահպանման գործում
Ուսուցչի զարգացման ընթացիկ թիրախներ	Նպատակներին հասնելու ռազմավարությունը

<p>Ուսուցչի առաջընթացը փաստելու համար որպես թիրախ են ընտրել սովորողների քննադատական մտածողության զարգացումը</p>	<p>Դասն իրականացվելու է «Մտածող գլխարկներ» ռազմավարության կիրառմամբ: Յուրաքանչյուր «գլխարկ» իր հատվածը ներկայացնելիս դասարանային քննարկումների միջոցով պարզաբանվելու են թյուրըմբռնումները, շտկվելու են դրանք նախ աշակերտների, ապա՝ ուսուցչի օգնությամբ: Դասի վերջում յուրացումը ստուգելու նպատակով տրվելու է գրավոր անհատական առաջադրանք, կատարվելու է նախ փոխադարձ ստուգում, ապա ուսուցչի կողմից ստուգվելու է և տրվելու է գրավոր հետադարձ կապ:</p>
---	---

<p>Գործողություններ (Ժամ/տևողություն)</p>	<p>Ուսումնական գործունեություն Աշակերտներ</p>	<p>Պլանավորած տարբերակում և ՈւԳ ռազմավարություններ Ուսուցիչ</p>	<p>Առանցքային հարցեր Հիմնական ստուգումներ (հանձնարարության վերջնարդյունքը նպաստում է դասի նպատակին)</p>
<p>Կազմակերպչական հարցեր (1 թույն)</p> <p>Թեմայի վերաբերյալ նախնական գիտելիքների վերհանում և գնահատում(2 թույն)</p> <p>Նոր նյութի ներկայացում</p>	<p>Աշակերտները պատասխանում են հարցերին , մտքեր են գեներացնում</p> <p>Աշակերտները</p>	<p>Ուսուցիչը հարցեր է առաջադրում , ուղղորդում է, շտկում է, ամփոփում է</p> <p>Ուսուցիչը տրամադրում է</p>	<p>Խթանել թեմայի շուրջ քննարկումները</p> <p>«Մտազրոհ» «Ի՞նչ գիտեք ՁԻԱՀ-ի մասին»</p> <p>մեկնարկային հարցով</p>

<p>Ծանոթացում նյութի հետ(10 րոպե)</p>	<p>անհատապես կարդում են «Բաշխիչ նյութը»,անհրաժեշտության դեպքում ուսուցչին են դիմում գունավոր քարտերով</p>	<p>«Բաշխիչ նյութը»,շրջում է դասարանում, պատասխանում հարցերին, անհատական օգնություն ցուցաբերում</p>	<p>Ծանոթացում «ՁԻԱՀ-ի վիրուսը և հիվանդության կանխարելումը» նյութին</p>
<p>Գիտելիքների յուրացում(20 րոպե)</p>	<p>Աշակերտները աշխատում են համազործակցային խմբերով տրված հանձնարարության շուրջ</p>	<p>Ուսուցիչը խմբերին տրամադրում է իրենց հանձնարարությունների թերթիկը և բացատրում առաջադրանքը: Շրջում է դասարանում, հետևում է աշակերտների աշխատանքին, ուղղորդում, պատասխանում հարցերին, անհատական օգնություն ցուցաբերում</p>	<p>«Մտածող գլխարկներ» ռազմավարության կիրառում. «Ճ գլխարկներից» յորաքանչյուրը՝ Սև, Կապույտ, Սպիտակ, Կանաչ, Դեղին և Կարմիր, աշխատում է թեմայի որևէ կոնկրետ հարցի վրա՝ առաջնորդվելով տրված առաջադրանքով և բանալի հարցերով ու բանալի բառերով թերթիկների բովանդակությունը կցվում դասապլանին</p>
<p>Գիտելիքների զարգացում(35 րոպե)</p>	<p>Խմբերը հերթականությամբ ներկայացնում են իրենց առաջադրանքները</p>	<p>Ուսուցիչը լսում է խմբերին, կազմակերպում է քննարկումները, շտկում է, համակարգում և ամփոփում է մտքերը</p>	<p>Գիտելիքների ճշգրտում և ամրապնդում</p>
<p>Թեմայի ընդհանրացում և համակարգում (5 րոպե)</p>	<p>Պատասխանում են ուսուցչի հարցերին,</p>	<p>Հարցեր է առաջադրում, պարզաբանում է թյուրըմբռնումները, ընդհանրացնում և համակարգում է</p>	<p>Հարցեր 1.Ինչպիսի՞</p>

<p>Թեմայի յուրացման ստուգում(10 թույլ)</p> <p>Փոխադարձ ստուգում(5 թույլ)</p> <p>Տնային հանձնարարություն(1 թույլ)</p> <p>Դասի ելք(1 թույլ)</p>	<p>Պատասխանում են անհատապես տրված թեստային առաջադրանքներին</p> <p>Ստուգում են միմյանց աշխատանքը պատասխանների կաղապարի օգնությամբ</p> <p>Գրառում են տետրերում</p>	<p>Տրամադրում է թեստային առաջադրանքները, հետևում է աշակերտների աշխատանքին, անհատական օժանդակություն ցուցաբերում</p> <p>Բացատրում է առաջադրանքը</p>	<p>կառուցվածք ունի ՄԻԱՎ-ը 2.Ինչո՞վ է այն նման և տարբեր ձեզ հայտնի վիրուսներից 3.Նկարագրեք մարդու օրգանիզմում ՄԻԱՎ-ի գործունեության մեխանիզմը 4. Ինչպե՞ս է փոխանցվում ՄԻԱՎ-ը</p> <p>Ընկերոջ կողմից հետադարձ կապի տրամադրում (պատասխանների կաղապարի միջոցով</p> <p>Յուրացման բարելավում, մտածողության խթանում</p>
<p>Տերմիններ</p> <p>Գրագիտություն</p>	<p>ՄԻԱՎ, ՋԻԱՀ, ռետրովիրուս, ռեվերտազա, T- հելպերներ</p> <p>Տերմինների ընդլայնումը, նրանց հայերեն բացատրության իմացությունը և ճիշտ արտասանությունն ու գրելաձևը նպաստում են գրագետ բանավոր և գրավոր խոսքի զարգացմանը</p>		
<p>Գնահատում</p>	<p>Ամբողջ դասի ընթացքում կատարվելու է ձևավորող գնահատում`բանավոր հետադարձ կապի միջոցով «Մեղալ և անելիք», իսկ երկրորդ դասի վերջում տրվելու է անհատական թեստային աշխատանք, որին տրվելու է գրավոր հետադարձ կապ:Տնային աշխատանքին ևս տրվելու է գրավոր հետադարձ կապ:</p>		
<p>Տնային աշխատանք</p>	<p>տրվի տնային աշխատանք, որով կստուգվի ինչպես նյութի յուրացման աստիճանը, այնպես էլ կնպաստի աշակերտների ստեղծագործական</p>		

	<p>մտքի զարգացմանը:</p> <p>Շարունակել պատմվածքը.</p> <p>1984թ. դեկտեմբերին Ջեննին իր 14-ամյա որդուն առանց լուրջ բան կասկածելու բժշկի տարավ: Տղան մի քանի օր առաջ դպրոցից տուն էր եկել և մորը գանգատվել, թե խիստ հոգնածություն է զգում: Բազմաթիվ հետազոտություններից հետո, , Ջեննիից հայացքը փախցնելով, բժիշկն ասաց, որ տղան ՁԻԱՀ ունի. ժամանակին հիվանդանոցում վարակված արյուն էին ներարկել:</p> <p>Գավառական այս փոքրիկ քաղաքում լուրը տարածվեց կայծակի արագությամբ, թե ՁԻԱՀ-ով հիվանդ տղան ուզում է դպրոց վերադառնալ...</p>
--	---

Ղասի ընթացքի նկարագրությունը

Ղասի առաջին փուլը խթանումն է: Այս փուլի ընթացքում նախ փորձում են ակտիվացնել աշակերտներին՝ թեմայի մասին ունեցած տեղեկատվությունը վերհիշելու նպատակով: Սա սովորողներին ստիպում է քննության ենթարկել սեփական գիտելիքները և, միևնույն ժամանակ, հնարավորություն է տալիս խորհել բուն թեմայի մասին: Այդ նպատակով կարդում են մի փոքրիկ պատմվածք.

1984թ. դեկտեմբերին Ջեննին իր 14-ամյա որդուն առանց լուրջ բան կասկածելու բժշկի տարավ: Տղան մի քանի օր առաջ դպրոցից տուն էր եկել և մորը գանգատվել, թե խիստ հոգնածություն է զգում: Բազմաթիվ հետազոտություններից հետո, , Ջեննիից հայացքը փախցնելով, բժիշկն ասաց, որ տղան ՁԻԱՀ ունի. ժամանակին հիվանդանոցում վարակված արյուն էին ներարկել:

Գավառական այս փոքրիկ քաղաքում լուրը տարածվեց կայծակի արագությամբ, թե ՁԻԱՀ-ով հիվանդ տղան ուզում է դպրոց վերադառնալ...

Պատմվածքին նորից կվերադառնամ դասի վերջում:

Այս փուլը շարունակում են «Մտազրոհ»:մեթոդով: Որպես բանալի բառ ընտրում են «ՁԻԱՀ»-ը և աշակերտներին առաջարկում են այնպիսի բառեր և արտահայտություններ ասել, որոնք, ըստ իրենց, առնչվում են ՁԻԱՀ-ի հետ: Այս ձևով, փաստորեն, կազմվում է ՁԻԱՀ-ի մասին աշակերտների իմացածի ցուցակը:

Աշխատում են որքան հնարավոր է աշակերտներից շատ մտքեր կորզել՝ առաջ քաշելով այնպիսի հարցեր, որոնք, հնարավոր է, որ նույնիսկ չեն քննարկվելու, բայց առնչվում են թեմային, քանի որ այս փուլի նպատակներից է նաև աշակերտներին

շահագրգռելն ու ակտիվացնելը: Ակտիվությունն ապահովելու համար հնարավորինս քիչ են խոսում՝ այդ դերեկատարունը հիմնականում վերապահելով աշակերտներին:

Առավելագույն քանակով մտքեր ստանալու համար սահմանափակումներ պետք է դնել, քանի որ հաճախ միտքը, որը ոչ տեղին է կամ ոչ գործնական, կարող է նպաստել ուրիշ մեկի մոտ հետաքրքիր մտքերի առաջացման: յուրաքանչյուր աշակերտ պետք է զգա, որ իր կողմից ասված միտքը արժանի է ուշադրության: Սա ևս կնպաստի մտքեր արտահայտելու շահագրգռվածությանը:

Այս դասի ընթացում ներգրավման աստիճանի բարձրացման և ընկալման խորացման համար հարմար են գտնում կիրառել «Մտածող գլխարկներ» մեթոդը, որը քննադատական մտածողության զարգացման մեթոդներից մեկն է: Մեթոդի էությունը կայանում է նրանում, որ յուրաքանչյուր խումբ մտածում, բացահայտում և այնուհետև ներկայացնում է թեմայի կամ խնդրի մի որևէ կողմը: Պայմանականորեն այդ խմբերը կոչվում են Սպիտակ, Կարմիր, Դեղին, Սև, Կանաչ և Կապույտ գլխարկներ: Նախ աշակերտներին տրամադրում են բաշխիչ նյութը և հանձնարարում կարդալ այն: Այնուհետև յուրաքանչյուր խմբի տրամադրում են թերթիկներ, որոնց վրա գրված են, թե հարցի որ կողմը պետք է ներկայացնեն: Աշակերտներին օգնելու նպատակով այդ թերթիկների վրա գրում են, թե ինչ հարցերի նրանք պետք է պատասխանեն և այն բանալի բառերը, որոնք էլ ավելի դյուրին կդարձնեն նրանց գործը՝ իրենց նյութը ներկայացնելու համար:

Խմբերին տրամադրվող թերթիկներն այսպիսին են.

ԿԱՆԱՉ ԳԼՃԱՐԿ

Ներկայացնում է հարցի զարգացումն ու հեռանկարները: Առաջ է քաշում նոր գաղափարներ, հնարավոր տարբերակներ:

Բանալի հարցեր .

- Ի՞նչ է հնարավոր անել այս իրավիճակում
- Կա՞ն, արդյոք, այլ տարբերակներ

Բանալի բառեր .

- Սա հնարավոր է դարձնում, որ...
- Սա կարող է օգնել, որ...
- Կարելի է այնպես անել, որ...

ԴԵՂԻՆ ԳԼՃԱՐԿ

Ներկայացնում է հարցի դրական կողմերը, առավելությունները, գնահատական է տալիս:

Բանալի հարցեր .

- Ո՞րոնք են առավելությունները
- Հնարավո՞ր է իրագործել
- Ինչպիսի՞ն կլինի արդյունքը
- Ո՞րն է հաջողության գրավականը

Բանալի բառեր .

- Լավ է, որ...
- Հրաշալի է, որ...
- Շատ կարևոր է, որ...
- Սա նպաստում է, որ...

ՍՊԻՏԱԿ ԳԼԽԱՐԿ

Հարցի մասին ներկայացնում է միայն չեզոք փաստարկներ, տեղեկատվություն:

Բանալի հարցեր .

- Ի՞նչ տվյալներ կան
- Ի՞նչ տվյալներ են պակասում
- Ինչպե՞ս գտնել անհրաժեշտ տվյալները

Բանալի բառեր .

- Հայտնի է, որ...
- Փաստ է, որ...
- Հետազոտությունները ցույց են տվել ,որ...

ԿԱՊՈՒՅՑ ԳԼԽԱՐԿ

Վերլուծում է քննարկման, մտածողության ընթացքը, դատողություններ է անում մտածողության մասին, ամփոփում:

Բանալի հարցեր

- Որո՞նք են քննարկան այս փուլի արդյունքները
- Ի՞նչ բաց թողեցինք , ինչի՞ մասին կարելի է էլի մտածել
- Ո՞րն է լինելու մտածողության հաջորդ քայլը

Բանալի բառեր .

- Եկեք փորձենք հարցին նայել նաև այս կողմից

ՍԵՎ ԳԼԽԱՐԿ

Ներկայացնում է հարցի վտանգավոր հետևանքները, քննադատում է:

Բանալի հարցեր .

- Որքանով է վտանգավոր
- Ի՞նչ խնդիրներ ու վտանգներ կարող են առաջանալ

Բանալի բառեր .

- Սխալ է..
- Վտանգավոր է...
- Խանգարում է...
- Չի կարելի...

ԿԱՐՄԻՐ ԳԼԽԱՐԿ

Հարցի մասին արտահայտում է հույզեր, զգացմունքներ. վերաբերմունք, նախազգացումներ:

Բանալի հարցեր .

- Ի՞նչ են զգում հարցի առնչությամբ
- Ինձ ի՞նչ է թվում
- Ի՞նչն է ինձ դուր գալիս, ի՞նչը՝ ոչ

Բանալի բառեր .

- Ինձ թվում է, որ...
- Ես նախազգում եմ, որ...
- Ինձ դուր է գալիս, որ...
- Ինձ դուր չի գալիս, որ...

Գտնում եմ, որ սա նաև մտքերի դասակարգման միջոց է և համահունչ է խթանման փուլում կատարված մտքերի դասակարգմանը: Քանի որ իրենց բաժնին վերաբերող հարցերը մեկտեղված չեն՝ ներկայացված են դասանյութի տարբեր մասերում, խմբի անդամները ստիպված են լինում նյութը մեկ անգամ ևս սկզբից մինչև վերջ ուշադիր կարդալու:

Խմբերում աշխատանքն ավարտելուց հետո նրանք հերթականությամբ ներկայացնում են իրենց աշխատանքը: Յուրաքանչյուր աշխատանքի ներկայացումից հետո խմբի անդամները պատասխանում են մյուս խմբերի հարցերին կամ, եթե հարկ է, որոշ պարզաբանումներ են կատարում: Եթե լինում են հարցեր, որոնք անպատասխան են մնում, ապա ուղղորդող հարցերի միջոցով օգնում են դրանց վերհանմանը:

Այսպիսով, նյութն ուսումնասիրվում է տարբեր կողմերից և պատկերն ամբողջանում է, երբ միավորվում են խմբային աշխատանքների արդյունքները:

Խմբերի աշխատանքի արդյունքում պարզաբանվում են ՄԻԱԿ-ի կառուցվածքը, ինչպես է այն ազդում օրգանիզմի վրա, ինչպիսի վիճակագրական տվյալներ կան

Հայաստանում ՁԻԱՀ-ի վերաբերյալ, ինչպիսի հետևանքների կարող է հասցնել ՄԻԱՎ / ՁԻԱՀ-ը , աշակերտներն ընթրնում են առողջ վարքագծի անհրաժեշտությունը և արտահայտում իրենց վերաբերմունքը:

Դասի հաջորդ փուլը կշռադատումն է: Այստեղ է, որ աշակերտները հանրագումարի են բերում նոր գիտելիքը և նոր հասկացությունները և դրանք հարմարեցնում են իրենց իմացական կառույցին, այսինքն՝ սեփականացնում են նոր գիտելիքները և ձեռք են բերում մնայուն, երկարաժամկետ իմացություն:

Կշռադատման փուլում կիրառում են «Ապագայի անիվ» մեթոդը, որը թույլ է տալիս պարզելու պատճառահետևանքային կապերը: Որպես ելակետ ընտրում են «ՁԻԱՀ» բառը և բացատրում, որ այժմ պետք է փնտրենք ՁԻԱՀ-ի պատճառները: Այն ավելի հասկանալի լինելու համար նրանց ուղղորդող հարցեր են տալիս: Այժմ նրանք արդեն ընկալածը կարողանում են արտահայտել ավելի սեղմ և սեփական բառերով, որն էլ նշանակում է, որ գիտելիքը ավելի խորն է ու հիմնավոր:

Գրատախտակին ստացվում է դասարանի համար և նրանց միջոցով կազմված տեսանելի մի պատկեր, որտեղ ցույց է տրված, թե որո՞նք են ՁԻԱՀ-ի պատճառները. և ինչի՞ կարող է այն հանգեցնել: Արդեն յուրաքանչյուր աշակերտ ինքը կարող է կշռադատել և համոզվել, որ ՁԻԱՀ-ով չհիվանդանալու համար ինչպիսի վարքագիծ պետք է դրսևորի: Այդ եզրակացությանը նա կհանգի իր ստացած գիտելիքների հիման վրա, և մի անգամ ևս կհամոզվի, որ նոր տեղեկատվությունը և գաղափարները կարելի է վրափոխել և դարձնել գործնական, կիրառական գիտելիքներ:

Դա ավելի գիտակցված ձևով ներկայացնելու համար աշակերտներին որպես տնային աշխատանք հանձնարարում են շարունակել դասի սկզբում ներկայացված պատմությունը՝ իրենց պատկերացմամբ:

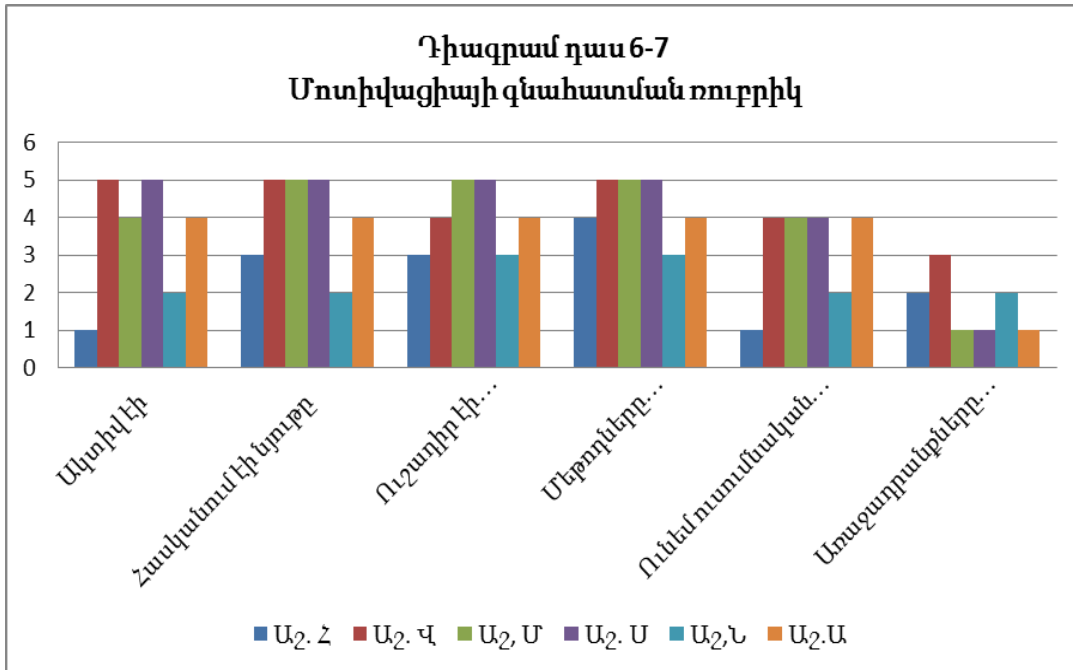
«Մտածող գլխարկներ» մեթոդը հնարավորություն է տալիս նաև աշակերտների ստեղծագործական կարողությունների զարգացմանը, որովհետև նրանք նաև կխորհեն ու ենթադրություններ կարող են անել ապագայի մասին, ինչպես նաև նրանց մոտ կծնավորվի իրենց առողջության մասին հոգ տանելու, առողջ ապրելակերպի և անվտանգ կենսագործունեության վերաբերյալ արժեքային համակարգ:

Կանաչ գլխարկը պետք է ներկայացնել հարցի զարգացումն ու հեռանկարները: Նրանք առաջարկեցին մի շատ հետաքրքիր գաղափար. քանի որ վիրուսը մոծակի ստամոքսում քայքայվում է, ապա կարելի է ուսումնասիրել, թե դա ո՞ր նյութի ազդեցությամբ է կատարվում և որպես դեղամիջոց ստեղծել այդ նյութը:

Հաջորդ դասաժամին, մոտ 10 րոպեի ընթացքում, իրականացնում են ձևավորող գնահատում թեստային առաջադրանքի միջոցով, որը կատարում են անհատապես:

Ավարտելուց հետո կատարվում է փոխադարձ ստուգում տրված պատասխանների կադապարի օգնությամբ:

Առաջադրանքների ստուգումից պարզվեց, որ նախորոշված վերջնարդյունքները հիմնականում իրականացվել են: Մի քանի աշակերտներ լրացրին նաև մոտիվացիայի ռուբրիկ, որի արդյունքները ներկայացված են դիագրամի միջոցով.

Ինչպես երևում է դիագրամից, աշակերտները հիմնականում գտնում են, որ ակտիվ են եղել, նյութը հասկացել են, ուշատիր են եղել, մեթոդը իրենց դուր է եկել, ունեն ուսումնական առաջընթաց, այսինքն՝ նրանց մոտիվացված են:

Տնային աշխատանքի ստուգումը ցույց տվեց որ բոլոր աշակերտներն էլ այն կատարել էին և ցուցաբերել էին բավականին հուզական վերաբերմունք: Ինձ ուրախացրեց այն փաստը, որ նրանց պատմությունների մեծ մասում զգացվեց սիրո, ջերմ վերաբերմունքի, հոգատարության, կարեկցանքի զգացողություններ հիվանդ տղայի նկատմամբ: Նրանք բոլորն էլ համարյա մարդասիրական ու լավատեսական վերջաբան ունեին: Նրանցից միայն մեկը տխուր վերջաբան ուներ, որի հեղինակը պատճառաբանեց, որ դրանով ուզում է ընդամենը փաստել, ար առայժմ ՁԻԱՀ-ը հանդիսանում է անբուժելի հիվանդություն:

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Ելնելով վերը բերված վկայություններից, կարելի է ասել, որ դասի ընթացքում օգտագործված մեթոդը բերել է ուսումնառության աճի, քանի որ բարձրացել է աշակերտների բովանդակային մասնակցությունը, մոտիվացիան, բարձրացել է նրանց ինքնավստահությունը և ինքնակառավարումը, որոնք էլ բերել են ընկալումների և ցանկալի նպատակների տարբերությունների նվազեցման. սրա մասին են վկայում նաև աշակերտների ինքնաանդրադարձը և թեմատիկ աշխատանքի արդյունքները:

Իրենց ելքի քարտում աշակերտները նշել են, որ ունեն առաջընթաց, որպես դրա պատճառ նշելով դասի ընթացքում օգտագործվող մեթոդը, ուշադրության մեծացումը, ընկերների օգնությունը, ուսուցչի բացատրությունը, օգնությունը և այլն: Այդ մասին նրանք նշում են նաև իրենց կատարած աշխատանքի վերաբերյալ ինքնաանդրադարձում:

Ամբողջ դասարանի մոտ նկատվեց նաև հոգեբանական հարմարավետություն: Դասի ընթացքում չնկատվեց դժկամություն, ազատորեն հարցեր էին տալիս, արտահայտում իրենց կարծիքը, անհամաձայնությունը: Դասարանում ձևավորվեց ուսումնական միջավայր:

Իհարկե, չպետք է կարծել, որ գրանցված առաջընթացը պայմանավորված է բացառապես այս մեկ դասի ազդեցությամբ: Դասին ուղեկցող բոլոր բաղադրիչները անպայման իրենց ազդեցությունը ունենում են այդ արդյունքների վրա. «Որակյալ ուսուցումը բազմատարր է՝ բաղկացած անհատական ուժեղ և թույլ կողմերից, որոնց համադրությունն ավելի արդյունավետ է և իրագործելի, քան մեկ միասնական և միատարր համակարգը» (. Coe, 2014).

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ

Քննադատական մտածողություն զարգացնող մեթոդների օգտագործումը

- նպաստում է սովորողների ճանաչողական կարողությունների և հմտությունների զարգացմանը
- սովորողներին հնարավորություն է տալիս վերլուծել , մտահանգումներ, ընդհանրացումներ անել,
- զարգացնում է հիմնախնդիրը տարբեր տեսանկյուններից դիտարկելու, լուծումներ գտնելու և որոշումներ կայացնելու կարողություն
- աշակերտների մոտ զարգացնում է տեղեկատվություն մշակելու և հաղորդելու պատասխանատվությունը
- արդյունավետ է դարձնում խմբակային քննարկումը
- օգնում է հետևողականորեն պլանավորել մտածելու ընթացքը
- բերում է աշակերտների մոտիվացիայի բարձրացմանը

Իսկ այս բոլորը նշանակում են, որ քննադատական մտածողություն զարգացնող մեթոդների օգտագործումը բարձրացնում է դասի արդյունավետությունը:

1. Универсальные компетентности и новая грамотность: от лозунгов к реальности. М.: Изд. дом ВШЭ, 2020
2. Исаева Т. Е., Пубаник А. Н., Становление компетентного подхода в ведущих зарубежных странах. conf. teacher@rgups.ru
3. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ, հաստատված է 09.02.2021թ. N136-Ն որոշմամբ, <https://www.arlis.am/documentview.aspx?docid=149788:2>
4. «ՄԻԱՎ/ՁԻԱՀ-ի կանխարգելում և անվտանգ վարքագծի ձևավորում» - ՁԻԱՀ-ի Հայկական ազգային Հիմնադրամ, Երևան, 200
5. Ա. Արնաուդյան և ուրիշներ - «Մասնագիտական զարգացման ձեռնարկ ուսուցիչների համար»:
6. «Քննադատական մտածողության զարգացումը կարդալու և գրելու միջոցով» ծրագրի ուղեցույցներ:
7. «Կառուցողական կրթության հիմունքները և մեթոդները». Ձեռնարկ ուսուցիչների համար:
8. Coe, (2014). What makes great teaching? Review of the underpinning research. London: Sutton Trust